

to m stvo. In tej ideji moramo pritrditi, če hočemo verjeti v napredek človeštva in ne v njegovo dekompozicijo. Dalje sem menil, „naj bo pa dana poročenim tovarišicam sicer prosta izbora, je li se hočejo posvetiti povsem najsvetejšemu poklicu ali pa robotati na dve strani“.

In tako sem prišel do slavne pisateljice in feministke v pravem pomenu besede, do Ellen Key, ki pravi v svoji svetovno znani knjigi „Das Jahrhundert des Kindes“ (Založil S. Fischer, Berlin) v drugem poglavju: „Mati, ki hoče biti sama vzgojiteljica (lastnih otrok) ter hoče poleg tega izvrševati kakšen poklic ali drugo temu podobno javno delovanje, nam ne poda v nobenem oziru celote, temveč izvrši z razdeljeno dušo srednjedobro vzgojo in srednjedobro delo.“

Evo vam, jasno dovolj! Kje so oni, ki so se zgražali nad instinktivno skoro enakim zaključkom tovarišice Gregoričeve? Menda pa le ne bo kdo trdil, da je Ellen Key — reakcionarka. Dal bi si s tem le slabo izpričevalo. Morda pa ne misli kakšna tovarišica po poroki le zato nadalje službovati, da bo poleg dekle še plačevala izobraženo vzgojiteljico za svoje otroke. To bi bil narobe svet!

Že vidim vas, da vstajate s sto argumentacijami proti dosedaj rečenemu.

Potrpite, vsak dobi svoj odgovor, dala mu ga bo najduhovitejša ženska — Ellen Key. Potem bomo razmišljali, a čez leto dni zopet debatirali. Ker to vprašanje zahteva, da se poglobimo vanj žena in mož.

Kako je prišla Ellen Key do gorenjega zaključka? Kratko vrsto citatov iz te njene knjige dovolite, itak vem, da si boste knjigo temeljito ogledali, ker pošteno prepričanje si pač želi pridobiti vsakdo. V svarilo pa naj nam bo, da ni vsaka ideja reakcionarna, ki stremi nazaj — k prirodi. Zastrupljene razmere naše današnje človeške družbe naj nam nikar ne zastrupijo tudi naših nazorov. Če smo danes po gmotnem stanju prisiljeni nekaj sprejeti, bomo sprejeli, a javno lahko naglašamo, da je bilo le ono gmotno stanje temu povod. To storimo lahko brez strahu. Krivde človeške družbe, ki bičajo nas, ne bomo morda še odevali s sentimentalnim plaščem lažnih nazorov, ki v dnu našega srca niso ne naši nazori, ne naši ideali. —

Govori Ellen Key, ki vidi v duhu boljše človeško družbo, ki jo naj ustvari skrbno rojen in odgojen zarod:

„Preobrazba človeške narave zahteva tako absolutno novo pojmovanje materinstva, tako neizmerno uporabo sil, tako nepretrgano inspiracijo, da oni, ki mislijo, da se poleg njega da izvrševati tudi druga dela, ki bi imela svojo vrednost, da oni gotovo nikdar niso poizkušali vzgojevati. Neizmernih sil rabimo, da ostane moč pravičnega in enemu samemu otroku. To ne pomeni nikakor, darovati otroku slehri hip. Ali pomeni, da prikipeva naša duša od misli na otroka, da je naša misel vedno pri njem, če že sedimo doma ali korakamo preko ulice, če legamo ali vstajamo. To absorbira resno mater veliko bolj nego ure, ki jih posveti otroku neposredno, in to ima za posledico, da mora resna mati dohajati k delu izven doma vedno z razdeljeno dušo. Zato more posvetiti mati, ki hoče otrokom darovati svoj bistveni del, socialnim nalogam svoje delovanje le od slučaja do slučaja; in zato bi moral biti oproščena v dobi najvažnejših vzgojnih let popolnoma od dela za zaslužek.“

Kako lahko je prešla ena izmed članke preko dolžnosti matere, kako je govorila druga o intenzivnem socialnem delovanju izven doma, ki naj se mu posveti službojoča učiteljica mati! Ženska naj nam postane enakopravna, a to na drugačen način, kakor je trdila članke. Po njenih nazorih postane le — tovorna živina. — Oprostite; ali ženska vam drži zrcalo!

„Nikoli nisem čula,“ pravi Ellen Key dalje, „ne v višjih, ne v nižjih krogih o materi, ki je bila prisiljena k delu za vsakdanji kruh ali po svoji nadarjenosti k umetniški produkciji, da ne bi trpela zaradi nemožnosti

zadostiti tudi svojim otrokom ob času njihovega razvoja.“

In neka članke spravlja tako vso požrtvovalnost zahtevajoče materinstvo s težkim delom učiteljice v sklad. Saj res, „otrok takrat spi“. Nu, pa dober spanec!

Pravi slavna pisateljica dalje, da bo moral v novi človeški družbi vsakdo delati, možki in ženske, izvzemši starčke in otroke, a ta človeška družba prihodnosti bo podala priliko ženi, ki postane mati, da bo za človeško družbo tudi nadalje socialno delovala, ali le kot mati in vzgojiteljica svojih otrok.

Še par besed večkrat imenovane borilke za pravična „prava ženske“.

„Vse, kar nam podaja javna dobrodelnost, da bi lečila škodo, ki provzroča proces dekompozicije veleindustrije, je večidel brezuspešno zapravljena sila. Zavodi za najdenca, otroški vrteci, zabavišča, otroške bolnišnice itd. ne morejo z vsem svojim idealnim stremljenjem nadomestiti niti stotega dela življenskih sil, za katero oropa žensko delo izven njenega doma posredno ali neposredno novo generacijo.“

„In ko smo premislili (posledice ženskega dela izven njene hiše), si rečemo sami, da sedaj ni nujnejšega, negoli najti takih kulturnih načrtov, takih socialno organizacijskih načrtov, ki bodo vrnil mater otroku in domu.“

Za danes dovolj! Ali pridržim si, da se povrnem k temu predmetu še ponovno. In tedaj se dotaknem še marsičesa, kar je omenila ta ali ona članke, tudi ljubezni, tudi učiteljice poročene, a ne matere, tudi „emancipiranke“, ki naravnost mrzi spolno občevanje, in še tega in onega. Vem, da bo do tedaj imela že vsaka tovarišica danes citirano knjigo v roki, da jo mnogokatera že ima, o tem sem tudi prepričan. No, in tedaj bo meni in vam vsa stvar lažja.

Ali h koncu še enkrat: Nisem absolutno nasproten daljnemu službovanju poročenih učiteljic, učiteljice mater, ker bito zlo morale morda v sedanjih gmotnih razmerah sprejeti naše tovarišice. Ali kdo je oni, ki bi hotel trditi, da dom nič ne izgubi, da šola, ki gotovo ne ostane na današnjem stališču, ne bo nič izgubila, ako je s premiselkom čital besede moje spremljevalke, Ellen Key! Pripadamo menda olikanemu stanu, in da bi za otroka nič ne žrtvovali? Povrnem se mogoče tudi na to. Ali končno še nekaj.

Neka članke je tudi omenila, da je vprašanje o celibatu učiteljic našlo tržaške tovarišice — nepripravljene. Čudil sem se temu priznanju in zopet ne. Opazil sem, da marsikatera članke tovarišica iz drugih dežel tudi ni bila pripravljena nanje. Verjetno, saj so se tudi naše ital. tovarišice o stvari posvetovale v več sejah, preden so prišle — bodi pričvrščeno tudi to — do onega rezultata kot jaz. Res je, naše tovarišice so preveč preobložene, in stavi se do njih v življenju toliko zahtev, da se jim je le težko bolj podrobno baviti z ženskimi vprašanji. In tudi predstvidij za to nimajo. Namesto, da se jim vbija na učiteljsku, recimo, dolgo vrsto letnih cerkvenih zborov ali grčavih imen nemških generalov tridesetletne vojne, ne bili bilo bolje uvesti vslednji letnik ženskih učiteljskih pouk o ženskem vprašanju, zvezan s čitanjem boljših pisateljic na tem polju ters šolskimi predavanji? Ne pride še tako kmalu do tega, vem, ali iniciativa nekaterih naših profesorjev na teh zavodih vsaj k privatni lekturi bi bila hvalevredna in izvedljiva.

V Škedenju, 7. marca 1910.

Ferdo Plemič.

T. Masaryk.

Dne 7. t. m. je minilo 60 let, odkar se je rodil v Hodoninu na Moravskem slavni češki učenjak in vseučiliški profesor na praški univerzi, dr. T. Masaryk. Njegovo ime ni znano samo med Čehi, med Slovani, njegovo ime je zaslovelo po širni Avstriji, in Evropi. Njegovo delovanje na univerzi je bilo jako plodonosno. Vzgojil je celo generacijo v svojem duhu, ustvaril Čehom svetovni nazor, ustvaril pravi pojem politike kot vede. Delal je z besedo in s peresom na kulturnem, narodnem in političkem polju. Njegovi razni spisi so si priborili eno prvih mest. Kot politik je usta-

novil posebno političko strujo, realistično strujo. Poudarjal je vedno, da mora sloneti politika na poštenosti in resnici. V zadnjem času je stopila njegova oseba v ospredje, in sicer o priliki veleizdajniškega procesa in pri Friedjungovi obravnavi. Skrbel je za to, da je razkrinkal ozadje teh procesov ter postavil v pravo luč avstrijsko diplomacijo. Masaryk je pa tudi izvrsten in globok govornik, kar je vedno dokazal kot poslanec v državnem zboru. Ob tem trenutku stopamo tudi mi v krog slavilcev tega velikega moža bratskega nam češkega naroda in mu želimo še mnogo let življenja, kar bo za napredek Čehov in Slovanov sploh velikega pomena!

Vojaštvo in šola.

V avstrijski armadi pride povprečno na vsakih 14 mož en častnik, v naših ljudskih šolah pa na enega učitelja povprečno 80 otrok. Pa saj živimo v napredni, kulturni državi!

Bebel in bremenski učitelji.

Bebel je čestitalo ob njegovi sedemdesetletnici 31 učiteljev. Učitelja Holzmeijera, ki je čestitko provzročil, so takoj odpustili. Nemška svoboda!

Učiteljstvo pa klerikalni odrešeniki našega naroda.

(Z Goriškega.)

V vseh mogočih intonacijah, v najubrajnejših akordih klerikalne muzike done slavo-spevi delovanju poslancev S. L. S. v njih glasilih, v „Slovencu“ pa tje do zakotnega „Primorskega Lista“ in novostrujarskega „Novega Časa“. Človeku bi se, čitajočemu ta bombastična poročila o njih delovanju v zbornicah, o vseosredujočem solcu klerikalne omike, dozdevalo, da je napočila Slovincem nova era. Povsod veje nov duh, navdušenje za sveto stvar, veselo bojno razpoloženje itd. — to so njih fraze. Vse bi jim šlo, kakor namazano, toda nekaj jim le greni veselje. Kakor mora jih tlačiti zavest, da je na svetu mogočna falanga učiteljstva, ki jim utegne lepega dne podreti vso stavo ljudskega poneumnega in izžemanja. Sicer se dobe med učiteljstvom mnoge efaltske narave, ki uskočijo iz egoizma, iz strahu pred bodočnostjo ali iz drugih razlogov v njih edinozveličavni tabor. Toda kako bi bili ti za sveto vero vneti ljudje zadovoljni, ko bi mogli to presneto učiteljstvo spraviti v krtovo deželo! Vabijo sicer kakor kramar učiteljstvo v svojo botogo, toda ne iz ljubezni, ampak da lažje izpodkopljejo delovanje za ljudstvo vnetih učiteljev. Če bi jim bilo mogoče prikleniti vsaj večino učiteljstva nase, potem bi jim sploh ne pustili več dihati. Kakor sestradanim psom bi jim metali oglodane kosti, ki bi odletale z njih bogato obložene mize.

Le pogledimo njih glasila! „Gorica“ nas je prav pošteno obdelala. Razjezila se je stara znanka iz solčne Gorice ter nas opsovala. Postavila se je na sodni stol imenom ljudstva, kakor pravi, ter nas imenovala siroveže itd. Na naše uboge grešne butice kliče vse moči, da bi nas oplasila.

K sklepu nam grozi naravnost s sestradanjem. Res, lep recept! Pred mano leži šesta številka „Novega Časa“ od 4. t. m. V tem novostrujarskem glasilu stoji, da ne preplača ljudstvo učiteljstva, tudi če mu dvakrat, da, trikrat poviša plačo, seveda le „krščanskemu“ učiteljstvu.

O liberalnih učiteljih pravi, da pohujšujejo ljudstvo s svojimi slabimi zgledi. Seveda, vedno ti šmentani liberalci!

Izboljšanja so vredni le „krščanski“ učitelji, liberalni ne smejo imeti nič od povišanja plač. Hvala lepa, dični katolik! Tako nas misliš ostrašiti. Kaj meniš, da smo res otroci, ki se bojimo bav-bava? Samo liberalce vidiš. Samo tu iščeš zgledov. Zakaj se ne jeziš tako nad katoliškimi korifejami? Kaj ne najdeš nič slabih zgledov za farovskiimi zidovi? Je li življenje vašega „zavednega“ ljudstva res tako vzorno? Pod imenom „liberalce“ razumevaš vse slabo. Kaj pa je klerikalec? Ne maram zagovarjati izmečkov, ki se dobe tudi med drugimi strankami, toda tudi klerikalna jih je polna!

Če bi danes prišel Kristus na svet, ali bi pel pasji bič po hrbitih klerikalnih sveto-

hlinec! Če ste tako vneti za blagor ljudstva, zakaj ječi v največji duševni temi ravno ljudstvo, pri katerih vladate bodisi kakor katoliški, pravoslavni ali drugi fanatiki? Zakaj sta Španija in Rusija, domovini klerikalizma, katoliškega in pravoslavnega, najbolj v kulturi zaostali državi?!

Ker sta vedno pripravljene, bahati se z omiko in napredkom, razložite, zakaj je Španija propadla ravno po zmagi katoličanov nad muslimani?

Kako to, da resnično verni, vzorni duhovniki ne morejo nikamor, politički šarlatani, neznačajneži lezejo nasprotno tako naglo po lestvi življenja navzgor! Konsekvence, logike ni treba iskati pri vas! Samo farizejstvo, hinavstvo! Proti nebu zavijate oči, skrivoma se vdajate vsem strastem. Seveda svojem lahko natrosite peska v oči, pa mirna Bosna! Zato se v svojem zelostvu zaletate v vse, kar ne mara trobiti popolnoma v vaš rog. Bodisi ustanova še tako plemenita, če ne komandirate izključno, vi zraven, pa po nji! Temu jasen dokaz je zdaj vaša gonja proti Ciril-Methodovi družbi.

V svoje opravičenje natresete laži, da je grdo, zavijate resnico, logiko postavite na glavo, pa ste opravili svoje delo.

Zdaj ste se spravili na nas. Nekaj neznačajnežev že pridobite. Dober tek! Takih tako ne rabimo. Toda ne mislite, da boste vedno vladali. Pride dan plačila tudi za vas. A podirati pomagajte svojo zgradbo tako sami.

Vaša vnetost za sveto vero, vaše navdušenje za ljudsko omiko — to so le fraze, ki nanje nihče nič ne da. A r g u s.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonošni nalozim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga s omejenim jamstvom.

Promet do konca februarja K 55.820.96.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Odgovor referatu tov. Gregoričeve „O možitvi tržaških učiteljic“.

Naravnost vzvišeno pa tudi dolžnost je močnejšega, potegovati se za šibkejšega, ako prvi misli, da se drugemu godi krivica, čeravno ga drugi ne prosi za to.

Da smo me ženske šibkejše, da se nam godi marsikaka krivica, mislim, ne bo nihče tajil. Ako tedaj kak poslanec izproži kako misel glede ženskih pravic, moramo le z veseljem in s hvaležnostjo pozdravljati tak nastop.

Je li celibat učiteljic pravica, ali krivica, ženskemu spolu? Misli se tu križajo, in zaradi tega ste nastali dve skoro enako močni struji za poroko in proti poroki učiteljic. Jaz sem na strani onih, ki smatrajo prepoved poroke za krivico.

Sveta dolžnost vsakogar pa je, pobijati krivico ter potegovati se za pravico, naj že to ugaja večini ali ne ter naj že ustreza ali ne lastnim interesom. Mladim učiteljicam gotovo ni všeč, da bi poučevale poročene. Spominjam se še z učiteljskega, kako smo povpraševali zadnje šolsko leto, koliko in katere učiteljice se poroče, računale koliko mest bo praznih itd. Starejšim učiteljicam pa tudi ne pride to prav. Pogovarjala sem se nekoč z neko starejšo neporočeno učiteljico državne šole v Trstu. Tožila mi je, kako so neporočene zapostavljene, kako imajo poročene vse prednosti ter uživajo večje spoštovanje. Srednjim bi morda ugajala odprava celibata, pa že iz gotovih razlogov nočejo priti z odkrito besedo na dan. Od učiteljic samih je tedaj vobče težko pričakovati pozitivnega odgovora.

Vprašanje je: bi li šola uspevala po poročenih učiteljicah? To je nekako kočljivo vprašanje. Po globokem in treznem premissljevanju mislim pa vendar, da vsakdo lahko reče: Da, uspevala bi! Ali pa na vsak način nazadovala ne bi.

Učiteljica, učitelj je človek in kot tak eden bolj, drugi manj blizu popolnosti. Popolen pa ni nihče, iz tega izvira, da nihče izmed nas ne more reči: Jaz nisem še nikoli prestopil